

правил високоморальної поведінки та усвідомлення значущості загальнолюдських моральних цінностей.

Різноманітність засобів, методів і прийомів, використані вихователями в своїй роботі, формують у дітей елементарні навички культурної поведінки, морально-етичну компетентність дошкільників, активне ставлення до дорученої справи, розвивають критичність мислення.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти // Вихователь-методист дошкільного закладу. – Спецвипуск. – 2012. – С.4-30.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О.В. Низковської. – Тернопіль: Мандрівець. – 2017. – 256 с.
3. Веселий дзвіночок: книга для читання в дошкільному навчальному закладі / упор. О. І. Білан. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 384с.
4. Грушко О.В. Плекаймо критичність мислення у дошкільнят / О. В. Грушко // Дошкільне виховання. – 2008. – №11. – С.2-5.
5. Калуська Л. Абетка чеснот української дитини : практико-орієнтований збірник методичних матеріалів / Л. Калуська.– Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 133 с.
6. Кольська Л. Поспішаймо закладати моральний фундамент / Л. Кольська // Дошкільне виховання. – 2006. – № 7. – С.18-22.
7. Макарова Л. Ігрові проблемно-практичні ситуації / Л. Макарова // Дошкільне виховання. – 2011. – №1. – С.29-31.
8. Науменко Т. Формування морально-етичної компетентності дошкільників засобами авторської казки / Т. Науменко // Вихователь-методист. – 2012. – №7. – С.25-27.
9. Павленчик О. Моральне виховання дошкільнят / О. Павленчик // Палітра педагога. – 2010. – № 2. – С.8-10.
10. Сапронова М. Культура поведінки – категорія моральна / М. Сапронова // Дошкільне виховання. – 2003. – № 10. – С. 15-16.
11. Федорова М. Формування культури поведінки у старших дошкільнят / М. Федорова // Дошкільне виховання. – 2012. – № 12. – С. 24-26.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ШКІЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ПОКОЛІНЬ

З. В. Охріменко

На сучасному етапі розвитку професійної орієнтації накопичено багато теоретичних та емпіричних знань, що розкривають різні аспекти професійного самовизначення. Однак, останні події, пов'язані з карантинном будуть мати величезний вплив на політичне, соціально-економічне життя країн. Що беззаперечно позначиться на ринку праці. Отже, освіта, і зокрема, шкільна професійна орієнтація має бути спрямована на впровадження випереджувальних стратегій, створення профорієнтаційних технологій, здатних адекватно реагувати на

зміни середовища. Окрім цього потрібно враховувати особливості безпосереднього споживача (учня), які розкриває Теорія поколінь.

Система вітчизняної шкільної професійної орієнтації пройшла тривалий шлях становлення. Найактивніший етап розпочався влітку 1928 року, коли за Директивою Наркомату УРСР у Києві, Дніпропетровську, Одесі були створені перші Бюро професійної консультації, основним завданням яких було доцільне направлення на виробництво підлітків з урахування потреб підприємств, а також індивідуальних особливостей, професійних протипоказань. Співробітники бюро активно проводили просвітницьку, профконсультативну діяльність. Всю роботу з профорієнтації (профконсультативні бюро, кабінети, науково-дослідні і психологічні кабінети) координувала й спрямовувала Міжвідомча рада при Наркомі праці, створена у 1929 році, а потім Центральна лабораторія з профконсультації і профвідбору при ВЦСПС. До завдань Центральної лабораторії входило узагальнення досвіду профорієнтаційної роботи окремих профконсультативних бюро, обмін досвідом, розробка методичних вказівок з питань профорієнтації, які розсилалися керівникам різних ланок для застосування в роботі. Ці та інші дані також публікувалися для широкого загалу в “Бюлетні з питань профорієнтації та профвідбору”. На Західній Україні в цей час також активно розвивалася профорієнтаційна діяльність. У 1933 році при Головній управі Товариства “Рідна школа” у Львові була відкрита “Порадня для вибору знання”, яка відіграла важливу роль у професійній орієнтації молоді, виконувала пропагандистську роботу, орієнтувала молодь на вибір професії з урахуванням її природних здібностей, реальних можливостей і потреб у робітниках.

У цей період широко вивчаються й апробовуються форми та методи профорієнтаційної роботи, розробляються методики вивчення особистості, а також проблеми психологічного вивчення та класифікації професій. Отже, можемо зазначити, що період 20-х-30-х років минулого століття характеризувався значним теоретико-практичним розвитком професійної орієнтації у нашій країні. Однак, тривав цей період не довго, постановою ЦК ВКПб 1936 року “Про ідеологічні перекручення в системі Наркомпросу” розробка питань профорієнтації була фактично повністю припинена.

Наступний етап (до кінця 50-х років минулого століття) характеризувався різким спадом, скороченням науково-методичних, досліджень у галузі профорієнтації.

Поштовхом для активізації розвитку профорієнтації стали урядові постанови “Про заходи з подальшого покращення роботи середньої загальноосвітньої школи” (1966 р.) та “Про професійну орієнтацію молоді, яка навчається” (1969 р.), у яких було визначено єдину лінію організації роботи з профорієнтації, узгоджено зусилля різних установ, відомств, організацій, вирішено питання з єдиним координаційним центром в межах країни, яким стала спеціальна Міжвідомча рада. У 1966 році в Києві була проведена перша наукова конференція з питань профорієнтації, організована Міністерством освіти УРСР та Науково-дослідним інститутом психології, який надалі відігравав значну роль у науково-методичному забезпеченні профорієнтації.

Наступний етап розвитку професійної орієнтації починається з прийняття урядової постанови “Про покращення трудового виховання, навчання і професійної

орієнтації школярів і організації суспільно-корисної виробничої праці” (1984 р.). Починаючи з 1986 року, розпочалося формування її матеріальної бази та становлення організаційної структури через створення центрів професійної орієнтації молоді. В цей період та першу половину 90-х років професійна орієнтація отримала свій найбільший розвиток в руслі виховного та розвивального підходів. У той час професійна орієнтація склалася як система, що включала професійну просвіту, розвиток інтересів і схильностей, професійну діагностику, професійний добір та відбір, професійну адаптацію [3].

У сучасному психолого-педагогічному просторі професійна орієнтація – комплекс науково-обґрунтованих форм, методів та засобів допомоги особистості щодо вибору чи зміни професії, працевлаштування на основі врахування її індивідуально-психологічних особливостей, інтересів, можливостей та потреб ринку праці в кадрах.

Теоретичні проблеми сучасної професійної орієнтації висвітлені в теоретичних і прикладних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених, таких, як Г. Балл, Г. Костюк, Є. Клімов, Д. Ніколенко, І. Назімов, З. Нечипорук, Є. Павлютенко, К. Платонов, П. Перепелиця, Н. Побірченко, В. Рибалка, В. Синявський, Б. Федоришин, С. Чистякова та інші. Важливою особливістю цих досліджень є зростаюча увага до особистісних аспектів професійного самовизначення.

Зазначене вище, дає змогу зробити декілька висновків. По перше, професійна орієнтація у вітчизняному просторі привертала увагу багатьох поколінь науковців, однак її активний розвиток обумовлений зацікавленістю держави та роботодавців. По друге, спонукаючим моментом для розвитку профорієнтації є зміни технологій у виробничій діяльності людини, поява нових видів зайнятості, видозміна змісту і умов праці певних професій (що є особливо характерним для нашого часу). По третє, сучасне підростаюче покоління прагне застосовувати нові форми і методи вибору майбутньої професії, які б були цікавими, короткочасними та результативними.

Так, американськими вченими Нейл Хоув (Neil Howe) та Вільям Штраус (William Strauss) була розроблена Теорія поколінь, суть якої полягає в тому, що кожне нове покоління об'єднано певною сукупністю цінностей, яка відрізняє їх від попередників та наступників. Учні, які зараз навчаються у 8-9-х та 10-11-х класів відносяться до так званого (покоління Z). Розглянемо їх особливості більш детально. Діти народжені після 2000-х років мають певні особливості, які обумовлені, в першу чергу, розвитком інформаційних технологій. Так, сучасні діти не уявляють свого життя без різноманітних гаджетів. Відповідно, вони легко знаходять будь-яку інформацію. Таким чином, вони орієнтовані на швидкий результат і не готові довго чекати винагороди, легко адаптуються. “Z” – перше покоління, яке повністю народилося в часи глобалізації та постмодернізму. Попри це, значна частина виступає проти буму технологій і хочуть прожити “справжнє” життя. Цінності сім'я і дружба для них на першому плані, до п'ятірки потрапляють ще любов, кар'єра і гроші. Це майбутні сімейні кар'єристи. Отже, зети – це діти інтернету та сучасних технологій. За рахунок цього, вони не мали типового дитинства “у дворах”, а тому й не є командними гравцями, їх треба вчити цьому. Це покоління відрізняється абсолютною відсутністю чітко визначеної життєвої позиції. На відміну від усіх їхніх

попередників, зетів не мотивують ані гроші, ані будь-яке кар'єрне зростання. Більше того, вони геть не самостійні і постійно потребують, аби хтось вказував їм на те, чим вони мають займатися. Проте, досить волелюбні, їх не можна примушувати до будь-чого. Адже, вони ніколи не будуть робити те, чого не забажають самі. Навіть змалечку, для них важливо, аби до їхньої думки дослухалися. Люблять вчитися, швидко засвоюють нові знання. Великі обсяги інформації не становлять для них ніяких труднощів. Переважну більшість знань вони отримують з Інтернет-ресурсів. Однак, тут виникає проблема. Кругозір зетів досить поверхневий. За рахунок того, що вони не бачать сенсу у школі чи університеті, вони не отримують базових знань та навичок. Все, що вони дізнаються в режимі онлайн, несе виключно ситуативний характер. Попри це, зети відрізняються своєю неймовірною багатозадачністю та креативністю. Вони обожають знаходити рішення зі складних ситуацій та розв'язувати найскладніші задачі. Одне відомо точно – їх потрібно мотивувати. Все, що вони роблять, потребує реакції оточуючих, байдуже негативної чи позитивної. А от за кожне виконане – одразу давати винагороду. Вони не люблять працювати на майбутній результат, їм необхідна мотивація за кожне виконане завдання. Всупереч тому, що зети індивідуалісти, їх треба залучати до командної роботи [1; 2].

Підсумуємо, відповідно до теорії поколінь професійний та особистісний розвиток для підростаючої молоді є найважливішими цінностями в контексті теми нашого дослідження. Однак для того, щоб шкільна профорієнтація була ефективною, вона має враховувати особливості дітей нового покоління. Зазначене потребує розробки нових профорієнтаційних технологій, з урахуванням особливості покоління Z, а саме: зміст, форми і методи мають бути інформативними, мотивуючими, творчими, цікавими, але при цьому короткочасними. Профорієнтаційні завдання потрібно формулювати чітко та детально. Завдання підлітки та старшокласники мають розв'язувати самостійно, але за умов постійного супроводу профорієнтолога.

Актуалізується зазначене реформуванням української освіти, яке передбачає повну модернізацію школи і, зокрема, виокремленням старшої профільної школи, як окремої мережі, в якій учень, по суті самостійно будує свою освітню і професійну траєкторію.

Сучасні українські науковці (Н. Бондаренко, А. Єрмоленко, Г. Колосова, О. Сімончук та ін.) підтримують теорію поколінь. Так, А. Єрмоленко зазначає, що теорія поколінь має серйозні напрацювання, щоб доповнити портрет педагога та учня з його перспективним баченням. Підхід, який був виправданий в минулу епоху, щодо засвоєння особистістю максимального обсягу різносторонніх знань, сьогодні не є ефективним. Саме тому, зміст сучасної освіти має бути спрямованим на: засвоєння класичних знань, базових істин, загальнолюдських цінностей з переходом до орієнтування учня/студента на вміння визначати актуальні моменти сучасності та орієнтуватися в перспективах [1].

Відповідно до викладеного вище актуальним завданням шкільної професійної орієнтації залишається забезпечення умов для усвідомлення учнем свого ставлення до себе, як суб'єкта майбутньої професійної праці та поведінки, що передбачає здійснення розгорнутого в часі й відносно самостійного пошуку професій з урахуванням передусім, власних інтересів і можливостей, а лише згодом кон'юнктури ринку праці. Однак, для реалізації цього завдання необхідно

враховувати особливості сучасної підростаючої молоді. Згідно з Теорією поколінь, для сучасних підлітків та старшокласників вибір професії здійснюється в контексті життєвого вибору, і має надзвичайне значення. При цьому учні не готові витратити багато зусиль, тривалий час на профорієнтаційні завдання. Саме тому, на нашу думку, на часі є оновлення традиційного змісту, форм і методів професійної орієнтації з адаптацією їх до вимог сучасної особистості, що самовизначається.

Література

1. Єрмоленко А. Б. Розвиток національного освітнього простору в контексті надбань теорії поколінь / А. Б. Єрмоленко // Вісник Національного університету оборони України. – 2014.– Вип. 3. – С. 82-87.
2. Коростіль Л. А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії / Л. А. Коростіль // Народна освіта. – 2018. – Вип. 1. – С. 82-88.
3. Професійна орієнтація : підручник [для студентів] / Єгорова Є. В., Ігнатович О. М., Кобченко В. В., Литвинова Н. І., Марченко І. Б., Мерзлякова О.Л., Синявський В. В. та ін. ; [за ред. О. М. Ігнатович]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 240 с.

О ПУТЯХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С УЧАЩИМИСЯ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ (ИНФОРМАЦИОННОЙ) РЕВОЛЮЦИИ

В. А. Палкин

В нашу жизнь быстрыми темпами входят нанотехнологии, робототехника, искусственный интеллект, создаются квантовые компьютеры, развиваются биотехнологии, 3Д-принтеры и др. Стремительное нарастание изменений во всех сферах жизни информационно развитых стран заставило многих ученых заговорить о начале Четвертой промышленной (информационной) революции. Именно этот вопрос был в центре внимания Всемирного экономического форума в Давосе в январе 2016 года. Выступивший там М. Шваб указал на три причины, по которым сегодняшние перемены следует считать не простым продолжением Третьей промышленной революции, а началом Четвертой. Это скорость, с которой происходят перемены; их размах и системный характер последствий. Г. Браун [1] обратил внимание на то, что неизменными в условиях Четвертой промышленной революции остаются только перемены.

Эти перемены могут иметь как положительный, так и негативный характер. Современный мир переживает сложный и ответственный этап развития: он подошел, как принято сейчас говорить, к точке бифуркации (раздвоения) [3]: либо земная цивилизация найдет силы и возможности сделать решительные шаги для укрепления мира, ликвидации очагов напряженности, решения глобальных проблем, преодоления пандемии коронавируса, отыщет средства для запуска экономики после тяжелейшей рецессии, либо ситуация будет с каждым годом ухудшаться, международная безопасность – расшатываться, маленькие проблемы – становиться